

ІННОВАЦІЙНО- ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПРИРОДОКОРИТУВАННЯ У СОЦІАЛЬНО ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Для стабільного соціально-економічного розвитку регіонів України придбає все більш вагому значення стан і ефективність природокористування, забезпечення суспільно не замінними природними благами і послугами неодмінно потрібними населенню, людині і економіці, зниження ризику виникнення надзвичайних ситуацій, підвищення рівнів безпеки населення і захищеності територій від загроз природного і техногенного характеру. Масштабну загрозу для розвитку суспільства, якості життя і добробуту населення представляють руйнування біосфери і зниження біорізноманіття, виснаження природних ресурсів і накопичення відходів, порушення рівноваги екосистем, зміна клімату. У сучасному вимірі стан природокористування в Україні відноситься до критичного, характеризується високою витратною моделлю функціонування природокористування і передбачає концентрацію значних зусиль на подолання існуючого становища, переходу до сталого розвитку.

Закономірним явищем сучасності стає виснаження природно-ресурсного потенціалу, забруднення навколишнього природного середовища до критичного рівня, яке супроводжує нарощування економічного потенціалу, неухильний зріст економіки країн, регіонів. По оцінкам Всесвітнього банку, з 1981 р. по 2005р. на фоні зростання світового ВВП більш чим у два рази, флора і фауна землі занепало. Згідно прогнозам Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), якщо екологічна ситуація кардинально не зміниться, то до 2050г. планета позбудеться двох третин тваринного і рослинного.

Масове вирубування лісів поставило Україну на останнє місце в Європі за лісистістю територій (14,3% загальної території зайнято лісом, 0,2 га лісу в Україні припадає на одного мешканця, для порівняння у світі — 1,2 га). Лише 8% земель території України перебуває нині в природному стані (болота, озера, гірські масиви, покриті та непокрите лісом)[1]. Кризове становище природокористування в Україні потребує кардинальних змін у регіональній і держаній соціально-економічній політиці та розробки і впровадження інновацій, активізації інвестиційного процесу .

Пріоритетним напрямом розвитку розвинутих країн світу виключно становить розробка і реалізація інновацій, рособлива дія інноваційних факторів та їх ключове значення у стабільному соціально-економічному розвитку суспільства. По оцінкам і висновкам зарубіжних спеціалістів та експертів в розвинутих країнах світу від 50% до 90% зростання ВВП забезпечується інноваціями і технологічним прогресом. Рівень інноваційного розвитку країни оставляє бажати кращого: на світовому ринку інноваційної продукції Україна займає 0,05%, в той же час частка інноваційної продукції Росії складає 03, -0,5%, США – 36%, Японії – 30%, Німеччини – 35%.[2, с.105]

І МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ
«Проблеми та перспективи інноваційного соціально-економічного розвитку
в умовах глобалізації: регіональний вектор», Ізмаїл - 2012

Дослідження умов для реалізації екологічних інновацій та «зелених» інноваційних технологій показують значну диференціацію країн світу по можливостям для їх впровадження. Консалтингова компанія Cleantech, яка спеціалізується на використанні екологічних технологій в бізнесі, і Всесвітній фонд дикої природи (WWF) опублікували підсумки дослідження країн, де створені найбільш комфортні умови для розвитку підприємництва із застосуванням екологічно чистих, "зелених" інноваційних технологій. Данія очолила рейтинг "зелених" інноваційних технологій в бізнесі, потім слідує Ізраїль, Швеція, Фінляндія і Америка. У першу десятку також увійшли Канада, Німеччина, Ірландія, Південна Корея, Великобританія. Закривають список з 38 країн Греція, Румунія, Саудівська Аравія, Туреччина, Україна, Російська Федерація.

У рейтинг потрапили тільки ті країни, де відбувається розвиток екологічно чистих технологій в бізнесі. Підтримка зростаючих компаній, що пропонують рішення в сфері екологічно чистих технологій, стає на світовій арені частиною конкурентоспроможності країн[3].

Вагоме місце інноваційно-інвестиційного потенціалу природокористування у соціально-економічному розвитку регіонів визначається підвищенням конкурентоздатності регіонів, підвищенні добробуту і якості життя населення, створенням додаткових робочих місць, збереженням довкілля, формування засад для розвитку інноваційної економіки, яка є основою переходу до траєкторії сталого розвитку, виходу до країн лідерів з високоефективною постіндустріальною економікою спроможною забезпечити потреби теперішніх та майбутніх поколінь. Тільки стратегічна екологічна політика регіонів, яка включає інновації у сфері природокористування в якості пріоритетів соціально-економічного розвитку регіонів

Необхідність поглиблення наукових досліджень, накопичення знань та реалізація інновацій у сфері природокористування, впровадження екологічно чистих технологій, розвиток «зеленого бізнесу» стає каталізатором проблеми зростання економіки та ефективного використання природно-ресурсного потенціалу в інтересах суспільства. У цьому контексті інноваційний потенціал сфери природокористування може стати реальним ресурсом подолання екологічних і соціально-економічних кризових явищ, стабілізації та подальшого зростання економіки регіонів на інноваційній основі.

Інноваційний потенціал природокористування в системі соціально-економічного розвитку знаходиться під впливом дії цілої сукупності факторів економічних, соціальних, організаційних, технологічних, інституційних та у фокусі глобальних викликів таких як зміна клімату, дефіцит природних ресурсів, гостра нестача яких (водних, енергетичних та інших ресурсів) встановлює обмеження та темпи економічного зростання і якість життя. Використання Інноваційний потенціал природокористування передбачає оптимальне сполучення наявних і потенційних ресурсів для розробки, реалізації інновацій, перетворення новітніх знань у корисні моделі, технології, організаційні, інституційні новації, які можуть бути мобілізовані з допомогою відповідних механізмів та інструментів за рахунок різних джерел.

I МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ
«Проблеми та перспективи інноваційного соціально-економічного розвитку
в умовах глобалізації: регіональний вектор», Ізмаїл - 2012

В Україні у цілому спостерігається низький рівень інноваційної активності і випуску наукоємної продукції, як свідчать аналіз аналітичних матеріалів, світових рейтингів, наукових публікацій. Фактори гальмування інтенсивного розвитку інноваційного потенціалу сфери природокористування згідно проведених досліджень наступні:

- не привабливий інвестиційний і бізнес клімат для активного залучення внутрішніх та зовнішніх інвесторів, приватного інвестиційного капіталу;
- не розвинуті екологічні бізнес-інновації та створені умови для їх поширення;
- низький рівень підприємницької культури, прозорості і відсутності сприятливих умов для творчої ініціативи;
- ні дієва або відсутність державної підтримки і контролю, визначення науково зважених інноваційних пріоритетів у сфері природокористування;
- ні створені стимули для розвитку приватного бізнесу, який орієнтований на залучення і реалізацію екологічно чистих технологій, сучасних інноваційних процесів
- макроекономічні умови у країні та загальний стан її економіки, ведення бізнесу, корупція.

Про ні сприятливий стан інвестиційного клімату в Україні свідчить оцінка президента Європейської Бізнес Асоціації Томаша Фіала про падіння довіри інвесторів до українського ринку, яка явно шкодить українській економіці. Найбільше іноземного інвестора в Україні цікавить фінансовий сектор економіки, сільське господарство, будівельні галузи та нерухомість. Сфера екологічно чистого виробництва та екологічно чисті технології ні входять до складу привабливих видів діяльності для інвестора. В загалі вкладати значні кошти в українську економіку іноземний інвестор не поспішає. За 20 років незалежності Україна отримала \$ 40 млрд. інвестицій, у той самий час, як сусідня Польща – \$200 млрд. І сподіватися на краще інвестор підстав не має[4].

Серед стратегічних задач розвитку економіки України виділено пріоритетні напрями інноваційної діяльності згідно Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні»[5], що спрямовані на забезпечення економічної безпеки держави, створення високотехнологічної конкурентоспроможної екологічно чистої продукції, надання високоякісних послуг та збільшення експортного потенціалу держави з ефективним використанням вітчизняних та світових науково-технічних досягнень. До стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності на 2011-2021 рік, що спрямовано на розвиток інноваційного потенціалу природокористування, віднесено широке застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища.

До пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки на період до 2020 року віднесено раціональне природокористування, що підкреслено законодавчими документами та окремо Законом України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки»[5], у якому відображено

значення інноваційного потенціалу природокористування як стратегічного ресурсу розвитку держави.

Сутність інноваційного потенціалу сфери природокористування не має однозначного визначення, існують різні підходи до розкриття окремих аспектів змісту даного поняття. Однак, багато питань залишаються неопрацьованими, відсутнє систематизований погляд на процес формування інвестиційного потенціалу природокористування, зміст, місце і роль у соціально-економічному розвитку регіону, необхідний обсяг залучений ресурсів для здійснення якісних змін у природокористуванні та оновленні виробництва, екологічного розвитку економіки. Для проникнення у сутність інноваційного потенціалу природокористування слід підкреслити об'єднання ряду аспектів: наявності ресурсів, засобів, джерел, практичного досвіду, умов і механізмів реалізації для досягнення цілей інноваційного оновлення природокористування (наукових відкриттів, винаходів, технічних новинок, екологічно чистих технологій, організацій, інституційних та інших новацій) з метою природо ошадливого розвитку регіону і збалансованого природокористування; спроможності досягнути цілей за певних обставин, розв'язати складні екологічні проблеми з використанням різних видів інновацій.

Для пізнання змісту та місця інноваційного потенціалу сфери природокористування пропонується застосувати наступні наукові підходи. Ресурсний підхід дозволяє виділяти наявні та потенційні ресурсні можливості, об'єднання та їх комбінування, потенційну здатність створювати і реалізувати новації у визначеній сфері з обліком специфіки їх впровадження. Використання структурного підходу підрозділяє інноваційний потенціал на основні структурні елементи, які його формують. Процесний підхід акцентує увагу і передбачає аналіз процесу досягнення цілей інноваційної діяльності у сфері природокористування та отримання додаткових результатів (ефектів екстернальних і синергетичних) у суміжних напрямках діяльності, соціально-економічному розвитку регіону, підвищення якості економічного зросту, збільшення соціального і природного капіталу.

Сприяння процесам реалізації інноваційного потенціалу сфери природокористування потребує сукупності активних дій законодавчо-правового, економічного, інституційного, організаційного характеру з боку держави за такими напрямками: реалізація програми заходів покращення інвестиційного клімату, підвищення якості законодавчого регулювання, податкового, кредитно-фінансового, ресурсного, інституційного, організаційно-управлінського, інвестиційного та інноваційного менеджменту та інших напрямів регулювання; підготовка і впровадження системи стимулів, мотивації, інструментів для розробки і впровадження екологічних інновацій; підвищення рівня повноважень місцевих органів по регулюванню, плануванню, контролю і управлінню за інноваційної діяльністю у сфері природокористування. Зважаючи на значні [екологічні проблеми регіонів України](#), запровадження екологічних податків могло б стати вагомим стимулом для впровадження енергозберігаючих та ресурсозберігаючих технологій, а також встановлення ефективного обладнання для очищення викидів та скидів.

Список літератури

1. Микитюк О.М., Грицайчук В.В., Злотін О.З., Маркіна Т.Ю. Основи екології. Екологічна ситуація в Україні. Стан земельного фонду України // Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://geoknigi.com/book_view.php?id=379
2. Технологічна модернізація промисловості України / за ред. Л.І.Федулової ;Ін-т екон. та прогнозів. – К., 2008. – 472 с.
3. Инновационные технологии в бизнесе «зеленых»: опубликован рейтинг стран мира // Електронний ресурс Агентство по инновациям и развитию», ОКУ "АИР]. – Режим доступу: <http://innoros.ru/publications/interesting/12/innovatsionnye-tekhnologii-v-biznese-zelenykh-opublikovan-reiting-stran->
4. Українська економіка не виправдовує довіри //Електронний ресурс: Український тиждень]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Economics/46642>
5. Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» //Електронний ресурс: Верховна Рада України; Закон від 08.09.2011 № 3715-VI]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>.
6. Законом України ««Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» //Електронний ресурс: Верховна Рада України; Закон від 11.07.2001 № 2623-III. Нова редакція від 12.10.2010]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2623-14>.